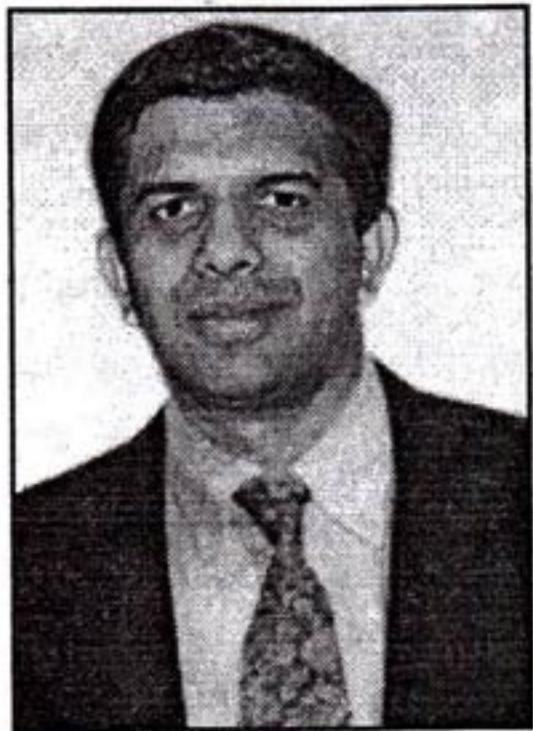

मराठी : ग्लोबल आणि लोकल नंदिनी आत्मसिद्ध

गप्पा-टप्पा

मंदार जोगळेकर

मराठीला जागतिक स्तरावर एक वेगळी ओळख देण्याचा ध्यास घेऊन काम करणाऱ्या मंदार जोगळेकरांना आपल्या कामाच्या यशाबद्दल पूर्ण खात्री आहे. आपली मुळं न विसरता अमेरिकेसारख्या देशातही यश संपादन करता येतं हे त्यांनी सिद्धुच केलं आहे.

मराठीला जागतिक स्तरावर नेण्याचे प्रयत्न आज अनेक पातळ्यांवरून होताना दिसतात. इंटरनेटचा वापर करून मराठीसाठी काही करणाऱ्यांची संख्याही खूप वाढली आहे. विविध वेबसाईट्स आणि फेसबुकसारख्या सोशल नेटवर्किंग साईटवरचे मराठी भाषेला वाहिलेले ग्रुप्स याचे साक्षीदार आहेत. नवीन तंत्रज्ञान आणि नवं माध्यम मराठीला मानवतं आहे. अशाच तज्ज्ञेची उमेद घेऊन मराठीचा झेंडा जगभरात फडकता ठेवण्याचं काम सध्या अमेरिकेत स्थायिक असलेले मंदार जोगळेकर गेल्या काही वर्षांपासून करताहेत. माय विश्व डॉट कॉम, ग्लोबल मराठी डॉट कॉम आणि ईबुक्सची कल्पना साकार करण्याच्या हेतूने अलीकडे सुरु झालेली बुकगंगा डॉट कॉम, अशा साईट्सच्या माध्यमातून मराठी भाषा, साहित्य व संस्कृती आणि एकूण जग यांच्यात एक नातेसंबंध जोडण्याचं काम मंदार जोगळेकर नावाचा माणूस करतो आहे. नुकत्याच पार पडलेल्या साहित्य संमेलनात बुकगंगा डॉट कॉमचा स्टॉल होता, ज्याला मोठा प्रतिसाद मिळत होता. आमच्या स्टॉलवर एकही पुस्तक नाही, पण

जरूर भेट द्या, अशीच त्याची प्रसिद्धी करण्यात आली होती.

मराठीसाठी असे वेगवेगळे उपक्रम राबवणाऱ्या मंदार जोगळेकर यांची प्रत्यक्ष भेट साहित्य संमेलनातच झाली असली तरी त्यांची नेट ओळख अनेक फेसबुककरांना असते तशी मलाही होतीच. स्वतःच्या हिमतीवर आणि कल्पकतेच्या जोरावर त्यांनी आपल्या व्यवसायक्षेत्रात आणि मराठीशी संबंधित उपक्रमांमध्ये यश मिळवलं आहे. सॉफ्टवेअर, वेबसाईट आणि ऑनलाईन पुस्तक व्यापाराच्या क्षेत्रात असलेले जोगळेकर मुळात विज्ञानप्रेमी असले तरी त्यांचं शिक्षण अर्थशास्त्र घेऊन झालेलं आहे. आपल्यामधील गुण आणि धडाडी यांचा योग्य वापर करून त्यांनी इथवर मजल मारली आहे. एरवी ते डॉक्टर नाहीतर इंजिनियर झाले असते. परिस्थितीमुळे ते वेगळ्या विषयाकडे वळले, आणि सॉफ्टवेअरच्या क्षेत्रातल्या जाणकारीमुळे ते नवीन तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात पाय घटू रोवून उभे राहिले. कोकणातलं बालपण आणि शिक्षण ते पुण्यातलं महाविद्यालयीन आयुष्य व नंतरचा सारा प्रवास याबद्दल मंदार जोगळेकर यांच्याशी बातचीत केली तेव्हा साहित्य

संमेलन नुकतंच संपलं होतं. मराठीच्या क्षेत्रात आपण राबवत असलेल्या उपक्रमांना कसा प्रतिसाद मिळतोय हे प्रत्यक्ष बघण्याची संधी घेण्यासाठी ते या संमेलनाला उपस्थित राहिले होते. या मुद्याला धरूनच ही बातचीत सुरु झाली.

बुकगंगा डॉट कॉमच्या साहित्य संमेलनातल्या स्टॉल्ला कसा प्रतिसाद मिळाला? अपेक्षेप्रमाणे होता का?

उत्तम आणि उदंड. लोकांना उत्सुकता होती, की पुस्तकांचं ऑनलाईन दुकान ही काय भानगड आहे, आणि ईबुक म्हणजे काय, वगैरे. लोक उत्सुकतेने येऊन बुक कसं असतं, त्यावर कसं वाचता येतं हे बघत होते. आम्ही तिथे शंभर पुस्तकांची एक सीडी बनवून माफक किमतीला विक्रीसाठी उपलब्ध केली होती, तिचा प्रचंड खप झाला. यात वेगवेगळ्या प्रकारची पुस्तकं होती. वाचकांना ईबुक कसं असतं हे दाखवण्याचा आणि त्याचा अनुभव देण्याचा हा एक प्रयत्न होता. एरवी आमचं ईबुक आमचा ऑनलाईन बुकरीडर डाऊनलोड करूनच वाचावं लागतं. ईबुक पायरसीला आज्ञा घालण्यासाठी आम्ही आमचा वेगळा ईबुकरीडर तयार केला आहे आणि तो आमच्या साईटवरून मोफत डाऊनलोड करून घेता येतो.

ईबुकच्या या नवीन संकल्पनेकडे आपण येऊच. पण त्यापूर्वी, मंदार जोगळेकर यांची आजवरची वाटचाल जाणून घेणं वाचकांना आवडेल. कोकणातल्या एका छोट्या गावाकडून फिलाडेल्फियासारख्या अत्याधुनिक अमेरिकन शहरापर्यंतचा हा प्रवास कसा घडला? कोकणातून तुम्ही बाहेर पडलात ते शिक्षणाच्या हेतूनेच ना?

मी साखरप्याचा. तेव्हा तर हे गाव खूपच लहान होतं. वाचनालयही एकच होतं तिथे. तिथे मी दहावीपर्यंत शिकलो. तसंही कॉलेजसाठी बाहेर जावंच लागणार होतं. पुण्याची ओढ मनाला होती. संधी मिळाली तीही पुण्याला जायची. माझे वडील आर्मीत होते आणि तिथून निवृत्ती घेऊन ते थेट आमच्या गावात स्थायिक झाले होते. खरंतर त्या वेळीही असं लहान गावात परतण्याचा प्रकार कमी आढळत असे. वडिलांनी गावात एक छोटंसं दुकान काढलं. त्यांना आपल्या

भूमीतच राहायचं होतं. आमची परिस्थिती काही फार चांगली नव्हती. पण आहे त्यात समाधान मानायची वृत्ती होती. तशात मी सातवीत असताना नदीला आलेल्या पुरात दुकान वाहून गेलं. खूप नुकसान झालं. हा खरंतर माझ्या आयुष्यातला टर्निंग पॉइंट ठरला. साधेपणाचे संस्कार होते, पण आपल्याला कष्ट करूनच पुढे जायचं आहे ही गोष्ट या घटनेनंतर माझ्या मनावर कोरली गेली.

दहावीनंतर मग पुण्याला आलात. तिथे कुठे राहिलात? आणि कॉलेज कोणतं निवडलंत?

मला चांगले मार्क्स मिळाल्याने मला कुठेही प्रवेश मिळाला असताच. पण प्रवेशासाठी आधी एस. पी. ला गेलो, तिथे भलीमोठी रांग होती. शिवाय पालक आपल्या मुलांबरोबर आलेले. मी एकटाच. तिथून फर्गसिनला गेलो, तर तिथेही तेच. एकदम हायफाय वातावरण..मला काय करावं कळेना. इंग्लिश बोलण्याचीही सवय नव्हती, त्यामुळे गांगरून गेलो. मग नुसताच भटकत होतो, तर आपटे प्रशाला दिसली. ओळखीचं कुणी भेटल्याप्रमाणे वाटलं, आणि तिथेच प्रवेश घेऊन टाकला झालं.

पुण्यात आलो तेव्हा इथे काम करून शिकायची तयारी ठेवूनच आलो होतो. विद्यार्थी साहायक समितीच्या वसतिगृहात राहायचं ठरलं. त्यांची कमवाशिका योजना होती. मला पुण्यात या समितीचा मोठा आधार होता. माझ्यासारख्या, गावाकडून येणाऱ्या सान्यांनाच. तिथली सगळी व्यवस्था विद्यार्थीच सांभाळत. अगदी सारी कामं विद्यार्थी करत. हॉस्टेलचं प्लंबिंग, झाडझूळ काहीही असो, मुलं सगळं करत. शिवाय सारी मुलं लहानमोठ्या खेडेगावांमधून आलेली. त्यांना शहरी वळणाची मराठीही अनेकदा येत नसे, मग इंग्लिशचं काय! तिथे आम्हा मुलांना व्यक्तिमत्त्व विकास केंद्रातून एकूणच सारं प्रशिक्षण दिलं जात असे. अगदी फोनवर कसं बोलायचं इथपासून ते मोठ्याने वाचायचं कसं इथपर्यंत. लायब्ररीत मुलं काम करत. मला इथे नाटक, योगासनं, संगीत सारं काही शिकण्याची संधी मिळाली. इंग्लिश संभाषणही करून घेत. विद्यार्थी साहायक समिती नसती, तर मी पुण्यात आलोच नसतो.

तुम्ही आधी विज्ञान शाखेला प्रवेश घेतला होता ना? मग विषय एकदम बदललात तो का? आणि कम्प्युटरचं शिक्षण कधी घेतलंत?

मला डॉक्टरच व्हायचं होतं. पण मार्कस थोडे कमी पडले. मेडिकलला जाणं शक्य न झाल्याने वाईट वाटलं, पण पुढे काय करायचं हा विचार करताना मला विषय बदलून शिक्षणाची दिशाच बदलावी असं वाटलं. काहीतरी जगावेगळं करायचं होतं मला. या काळात मी जपानी भाषा शिकायला सुरुवात केलीच होती. तीन वर्षांमध्ये मी जपानीचा बराच अभ्यास केला. मिचिको तेंडुलकर या माझ्या शिक्षिका होत्या जपानीच्या. रानडे संस्थेत गेलो, तेव्हा सर्वांत कठीण भाषा कोणती ती शिकायची आहे असंच विचारलं. कठीण आलं की बाकी सारं येतं, असं वाटत होतं. मला जपानीची गोडी लागली. मराठीशी तिचं साधर्म्य आहे रचनेच्या बाबतीत. जपानीसोबतच कम्प्युटरचं शिक्षण घेत होतो. अॅप्टेकमध्ये, जे तेव्हा अॅप्ल कम्प्युटर होतं. तिथे तेव्हा इंजिनियर मुलंही शिकायला येत.

त्या काळात कम्प्युटरवर इंग्रजीतच काम होत असे. सीडॅकने मराठीत टाईप करण्याची सोय नुकतीच उपलब्ध केली होती. मला प्रोग्रॅमिंगमध्ये रस होता. पुण्यात लुंकड नावाचे व्यावसायिक होते, त्यांना मराठीत काम करता येऊ शकेल अशी सोय हवी होती. ते स्वतः इंग्रजी तसे जाणत नसत. त्यांच्याकडे मी काम करत होतो. मला अर्थार्जिनाची गरज होतीच. लुंकड यांचा दुबईतही व्यवसाय होता. इथे जसं मराठीतून कम्प्युटरवर काम करणं अडचणीचं होतं तसं तिथे अरबीतून. दरम्यानच्या काळात मी अरबी भाषा शिकायला सुरुवात केली होती. मला आवड होतीच, वेगवेगळ्या भाषा शिकण्याची. भाषांचा व्यावहारिक उपयोग कसा करता येईल याचाही विचार मी करू लागलो होतो. लुंकड यांनी मला दुबईला जाण्याची ऑफर दिली. तिथे मी हे काम बघावं असं ठरलं. मी तयारी केलीही होती. पण अगदी जाण्याच्या आधी मी निर्णय घेतला की आपण जायचं नाही. पण कम्प्युटरच्या क्षेत्रातच काही करून दाखवायचं..

एक गोष्ट हाताशी होती, ती म्हणजे एका व्यावसायिकासाठी मी एक्सपोर्टच्या संदर्भात एक सॉफ्टवेअर तयार केलं होतं. ते बसवण्यासाठी गेलो

होतो आणि ते त्यांना आवडलं म्हणून मला आणखी तीन ऑर्डर्स मिळाल्या होत्या. शिवाय मी सांगितलेली किंमत फारच कमी होती, बाजारातल्या पंधरा हजाराएवजी मी देऊ केलेलं अधिक चांगलं असूनही मी फक्त तीन हजार किंमत लावली होती. त्याचा नऊ हजाराचा चेक मला त्यांनी दिला आणि कोणत्या नावाने चेक देऊ विचारलं तेव्हा मी बोलून गेलो, सायबरस्पेस कम्प्युटर्स. महिनाभर चेक तसाच पढून होता, कारण खातं कुठे होतं बँकेत या नावाचं? लवकरच मला आणखी ऑर्डर्स मिळाल्या. मला वाटलं, या यशामुळे आपल्याला आणखी कामं मिळतील. पण मला फार ठिकाणी नकार झेलावे लागले. कारण मी इंजिनियर नव्हतो ना. आपल्याकडे डिग्रीच्या कागदाला जास्त महत्त्व आहे. कंपन्या मला नाकारत. मुंबईत सीप्झमध्ये तर मी अगणित वेळा चकरा मारल्या असतील.

मला सणकच आली. आपण आता आपला स्वतंत्र व्यवसाय सुरू करायचा आणि तिथे इंजिनियर नसलेली मुलंच घ्यायची असं मी मनोमन ठरवून टाकलं. झानाला माझ्या लेखी अधिक महत्त्व आहे. माझ्या सॉफ्टवेअरची किंमत वाढवून मी पाच हजार केली. मित्रांना बरोबर घेऊन भाड्याच्या जागेत काम सुरू केलं. पुण्यातच. तंत्रज्ञानापेक्षा त्याचा वापर कसा होतो ते महत्त्वाचं असतं. मला या काळात तेच समजलं. मी मग गरजेनुसार लोकांना सॉफ्टवेअर्स बनवून देऊ लागलो. तीन वर्षांमध्ये २५ जणांची टीम तयार झाली. याच सुमारास इम्पॅक्ट सिस्टीम या अमेरिकन कंपनीचं ऑफीस पुण्यात सुरू झालं. तिथे त्यांना नुसती इंजिनियर झालेली माणसं नकोच होती. मी अगदी त्यांच्या गरजांमध्ये फिट बसत होतो. मी मग ठरवलं की त्यांना जॉइन व्हायचं. शिवाय, आम्ही सारेजणच जाणार होतो. वेगळ्या छताखाली काम करणार होतो एवढंच. एका अर्थी हा व्यवसायच होता, नोकरी नव्हतीच. हे कामही छान चाललं होतं. एखादा क्लायंट म्हणे कधी की तू अमेरिकेला का नाही जात? तिथे कॉर्पोरेट अनुभव मिळेल तो घेतला पाहिजेस, वगैरे. मला त्याच कंपनीसाठी अमेरिकेतून काम करण्याची संधी चालून आली आणि मी तिकडे जाण्याचा निर्णय घेतला. तिथून इथे कामं पाठवून ती करून घ्यायची होती.

तिकडे गेल्यावर वेगळी आव्हानं समोर आली का? कोणत्या प्रकारची कामं हाताळायला मिळाली? तिथे तुम्ही क्लिक कसे झालात?

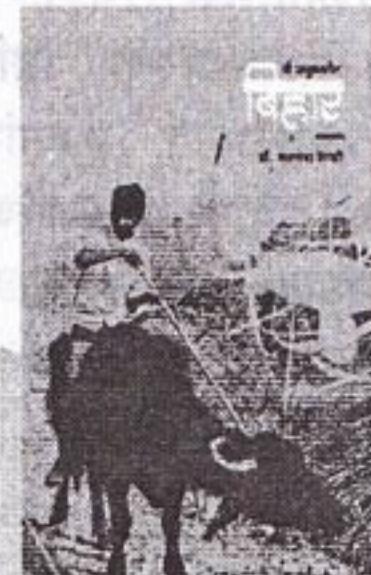
कामं सुरु होतीच, पण लवकरच मला एक वेगळी संधी चालून आली. जनरल मोटर्स या सुप्रसिद्ध कंपनीने पेपरलेस टू थाऊजंड ही संकल्पना राबवायचं ठरवलं होतं. त्यांना त्यांची अनेक कामं याअंतर्गत आणायची होती. पण केवळ तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रातलाच मनुष्य त्यांना नको होता, कारण जगभरात त्यांचे व्यवहार होत होते. थोडी निराळी पार्श्वभूमी असलेला कुणी त्यांना हवा होता. मी त्यात फिट बसलो आणि मला हे काम हाताळण्याची, त्याचं नेतृत्व करण्याची संध मिळाली. त्यांच्या कर्ज वितरणाच्या प्रक्रियेसाठी हे पेपरलेस ऑफीस त्यांना उभारायचं होतं. उदा. वर्ल्ड ट्रेड सेंटरसारख्या महाप्रकल्पांच्या बांधणीसाठी कर्ज देण्याची योजना राबवायची झाली तर जे काम असेल त्याचं संपूर्ण डिजिटायझेशन करायचं होतं. दीडशे लोकांची टीम होती आमची. तिथे काम करताना मला निराळा अनुभव मिळाला. नकारात्मकता बाजूला ठेवून नवं काम कसं हाताळायचं ते मी तिथे शिकलो. माझा दृष्टिकोनच बदलला. मी अधिक सकारात्मक बनलो, तसा विचार करू लागलो.

मी तीन वर्षांत काम पूर्ण करीन असं त्यांना सांगितलं होतं, पण पहिला प्रकल्प त्याआधीच पुरा झाला. मग मी सात वर्ष राहण्याचा निर्णय घेतला. यानंतर आपण अशा तन्हेचं काम इतरांसाठी करूया असं मी सुचवलं. मला आत्मविश्वास होताच, आता अनुभवही गाठीशी होता. जनरल मोटर्समधील कामाचा मला प्रचंड फायदा आणि उपयोग झाला. एकतर माझ्या कामावर माझी मास्टरी होती. दुसरं म्हणजे, या नवीन उपक्रमात, अमेरिकेतल्या फॉर्च्युन कंपन्यांमधील टॉपच्या व्यवस्थापनाशी माझा संपर्क येत राहिला. त्यामुळे मला एकूणच अशा स्तरावरील कंपन्यांमध्ये व्यवहार, कार्यसंस्कृती याबाबत बराच अनुभव मिळाला. खूप महत्त्वाचा टप्पा होता तो.

पण मग या कामाकडून माय विश्व, ग्लोबल मराठी अशा उपक्रमांकडे कसे वळलात? आणि इतर कोणत्या व्यवसायात उतरलात?

सॉफ्टवेअरच्या क्षेत्रातच मी राहिलो आणि स्वतःच्या बळावर काम करत राहिलो. माझ्या

विषयांच्या वैविध्याची परंपरा जपणारी 'मनोविकास'ची दिमाखदार प्रकाशने!

मी अनुभवलेला बिहार कल्पना शास्त्री

२५ वर्षांपूर्वी ज्यावेळी
देशातला सुशिक्षित वर्ग
बिहारमध्ये जायला
घाबरत होता आणि
बिहारमध्ये सुशिक्षित
लोक राज्याच्या बाहेर
किंवा गावापासून दूर
शहरांमध्ये
स्थिरावण्यासाठी
आटोकाट प्रयत्न करत
होते, त्यावेळी
महाराष्ट्रातले सुव्यवस्थित
वातावरण सोंडून डॉ.
कल्पना शास्त्री स्वेच्छेने
बिहारमध्ये आल्या.
बिहारमधील गावांना
त्यांनी जसं बघितलं
तसंच त्यांनी ह्या
पुस्तकात मांडलं आहे.

क्रमशः:
महेश केळुसकर

'क्रमशः' या कादंबरीला असं काही ठरावीक कथानक नाही, की जे सर्वसाधारणपणे मराठी कादंबन्यांना असतंच किंवा असावं अशी अपेक्षा असते. पण जसजशी ही कादंबरी उलगडत जाते तसतशी एका अतिशय अस्वस्थ करणाऱ्या अंतःसूत्राची जाणीव वाचकाला अंतर्मुख करीत जाते. समकालीन वास्तवावर आणि विस्तवावर उभ्या असलेल्या समाजाला आणि स्वतःला काही प्रश्न विचारण्यासाठी 'क्रमशः' आपल्याला उद्युक्त करते.

पुणे कार्यालय : ३ ए, शक्ती टॉवर्स,
६७२, नारायण पेठ, पुणे - ३०
दूरध्वनी -०२०-६५२६२९५०
manovikaspublication@gmail.com

कॉटेक्टसचा इथे मला फार उपयोग झाला. पण लवकरच मी एका वेगळ्या गोष्टीत अडकलो. मला अध्यात्मात रस आहे आणि जीवनाकडे आध्यात्मिक नजरेने मी बघत असतो. यातूनच जगण्यातील समस्या आणि गुंतागुंतीमुळे त्रस्त, अस्वस्थ असलेल्या लोकांना मानसिक समतोल टिकवण्याबाबत मार्गदर्शन करण, त्यांचं समुपदेशन करण असे उपदव्याप सुरु झाले. ते नंतर इतके वाढले की मी आपलं क्षेत्र सोडून संपूर्णपणे अशाच कामात स्वतःला झोकून देण्याचा विचार करू लागलो. अध्यात्म की तंत्रज्ञान, असा प्रश्न माझ्या डोक्यात सहा महिने तरी घोळत होता. माझा वेळही अशाच गोष्टीमध्ये जात होता. त्यावेळी माझ्या पत्नीने, गौतमीने मला सांगितलं की तू आता काय करायचं ते नीट विचार करून ठरव. मग मी भारतात आलो आणि वडिलांना घेऊन थेट कन्याकुमारी गाठली. तिथल्या विवेकानंद स्मारकाला भेट दिली. तिथे शांत बसलो आणि विचार केला. तिथे मला लक्षात आलं की या दोन्ही गोष्टींची आपण सांगड घालू शकतो. तंत्रज्ञानाचा वापर आणि त्याला आध्यात्मिक वृत्तीची जोड असं काहीतरी करावं. समाजासाठी काही करणे हेसुद्धा आध्यात्मिक स्वरूपाचंच काम आहे.

यातूनच मी माय विश्व डॉट कॉमची उभारणी केली. व्यक्ती, कुटुंब, नातेवाईक, मित्रपरिवार, व्यावसायिक संबंधित, संस्था आणि अखेरीस विश्व अशी सात वर्तुळं माणसाच्या जीवनात असतात अशी संकल्पना घेऊन माय विश्वचा लोगो तयार केला आहे. त्या काळात सोशल नेटवर्किंग नवीन होतं. जगभरातील मराठीजनांना एकत्र आणण्यासाठी माय विश्व असेल अशी संकल्पना समोर ठेवून मी त्यात उतरलो होतो. मराठी लोकांना सांस्कृतिक, सामाजिक आणि व्यावसायिक दृष्ट्या माय विश्वचा उपयोग व्हावा अशी इच्छा आणि हेतू होता. विविध सेवा, संपर्काचे मार्ग यातून उपलब्ध आहेत, लोकांनी त्यांचा लाभ घेतल्यास त्यांना फायदा होणार होता. तो तसा झाला आणि होतोही आहे. आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या ज्या सुविधा मोठ्या कंपन्यांना मिळतात त्या लहान व्यावसायिकांना आणि व्यक्तींनाही मिळाव्यात, त्यांची उत्पादकता वाढावी अशी माझी इच्छा प्रत्यक्षात उतरवण्याचा हा एक प्रयत्न आहे. काम

करताना ते लवकर झालं तर वेळ वाचतो आणि त्यातून बरंच काही साधता येतं. वुई क्रिएट टाईम, असं आमचं घोषवाक्यच आहे.

ग्लोबल मराठीची संकल्पना कशी आली मनात? आणि बुकगंगा डॉट कॉमला कसा प्रतिसाद मिळतोय?

माय विश्वनंतर ग्लोबल मराठी ही मराठीला एक नवं व्यासपीठ मिळवून देणारी जागा अलीकडेच तयार केली. हा कोपरा मराठीच्या सर्व आंविष्कारांसाठी खुला आहे. तसंच इंग्रजीतूनही त्यावर मराठी जगताविषयी माहिती उपलब्ध आहे. पेपर, ईबुक्स हेही सारं त्यावर असेल अशी माझी कल्पना होती. ही साईट सुरु करण्यापूर्वी मी अमेरिकेतील एका व्यावसायिकाला माझी संकल्पना ऐकवली होती. माझ्या मनात नियोजन, आराखडा सारं तयार होतं. त्याला ही कल्पना खूप आवडली. त्याने गुंतवणुकीची तयारीही बोलून दाखवली, पण मला स्वतःच्या बळावरच हे सारं सुरु करायचं होतं. मी त्याला सांगितलं की, गरज लागली तर त्याची मदत नक्की घेर्ईन म्हणून. पाठोपाठ ईबुकची कल्पनाही प्रत्यक्षात आणायची असं मी ठरवलं.

ईबुक्स इंग्लिशमध्ये आता बन्यापैकी रुळली आहेत. भारतीय भाषांमध्ये प्रतिसाद मिळेल अशी खात्री का वाटली तुम्हाला? आणि मराठीत आता जी ईबुक्स उपलब्ध होऊ लागलीत त्यापेक्षा तुमचं ईबुक वेगळं आहे का? ईबुकमध्ये पायरसीचा धोका कितपत संभवतो?

खरंय की तंत्रज्ञानामुळे माध्यमं बदलताहेत. तरुण मंडळी वाचत नाहीत असं नाही, त्यांचं वाचनाचं माध्यम फक्त बदललं आहे. तसंच आजच्या धावपळीच्या जीवनशैलीत लोकांपाशी वेळ कमी असतो. अनेकदा पुस्तकं खरेदी करायला जायला वेळ त्यांच्यापाशी नसतो. त्याएवजी त्यांच्या घरातच जर पुस्तकं निवडण्याची सोय उपलब्ध झाली तर त्यांना आवडेल अशी कल्पना घेऊन मी ईबुक मराठीत आणायचं ठरवलं. बुकप्रमाणेच ऑनलाईन पुस्तक खरेदीही करता येण्याची सुविधा आम्ही देतो. पुस्तक नोंदवल्यानंतर लवकरच ते जगात कुठेही आम्ही पोचवतो. याही सुविधेचा लाभ अनेकजण घेत आहेत. प्रतिसाद आहेच.

हव्हू हव्हू या संकल्पनेचा प्रसार झाला की आणखी लोक याच्याकडे वळतील अशी खात्री वाटते.

पायरसीबद्दल तुम्ही विचारलंत. आम्ही ईबुकची निर्मिती वेगळ्या प्रकारे करतो. सॉफ्ट कॉपी तशीच नेटवर टाकत नाही. पुस्तकाची पीडीएफ फाईल हाती आल्यानंतर आम्ही तिचं रूपांतर आमच्या फॉर्मटमध्ये करतो. वाचकाने आमच्याकडून ईबुक विकत घेतल्यानंतर आम्ही त्याला एक कोड नंबर देतो. तो पासवर्डच असतो एक प्रकारचा. पासवर्ड वापरला नाही तर ते पुस्तक तुम्हाला वाचता येत नाही, कारण ते त्याविना उघडतच नाही. जसं आपण कोणतंही पुस्तक इतरांना वाचायला देतो, तसं हे पुस्तकही तुम्ही दुसऱ्याला वाचायला देऊ शकता. सीडीवर टाकूनही हे करता येतं. पण मग ते तुमच्या कम्प्युटरवरून उडतं. चोरून ते दुसऱ्यालाही द्यायचं आणि स्वतःकडेही ठेवायचं, असं करता येत नाही. आमच्या यंत्रणेमुळे चोरी करता येत नाही. असं सुरक्षित ईबुक जगात फक्त आम्ही तयार केलं आहे. इंग्रजीतही अशी यंत्रणा राबवलेली नाही कुणी अजून. आमचं ईबुक वाचण्यासाठी साईटवरून ईबुकरीडर डाऊनलोड करून घ्यावा लागतो. ही सुविधा मोफत आहे.

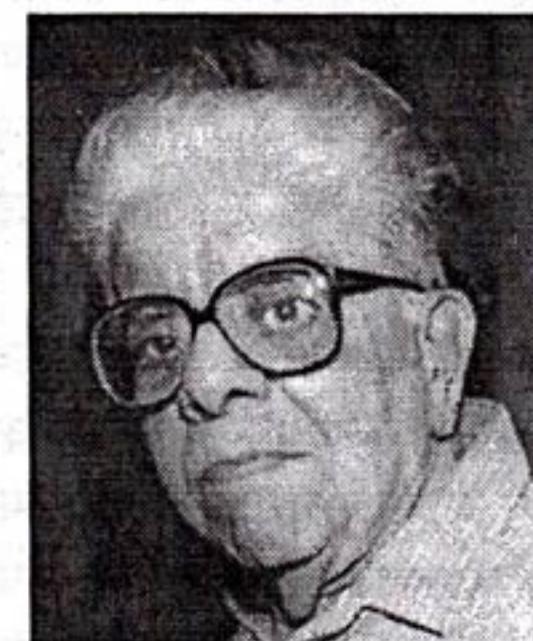
पण आजवर किती पुस्तकं ईबुक स्वरूपात आली आहेत? आणि त्यांना कसा प्रतिसाद आहे? ईबुकमध्ये एखाद्या लेखकाला आपलं पुस्तक टाकायचं असेल तर त्याने काय करावं? ईबुक करण्यासाठी पीडीएफ फाईल हव्ही असते, पण जुन्या पुस्तकांना रूपांतरित करायचं झाल्यास सारं काम पुन्हा करावं लागण्याची गरज भासेल. थोडक्यात, ईबुक निर्मितीचा खर्च कोण उचलतं? ईबुकच्या हक्कांचं काय?

आम्हाला पीडीएफ फाईल मिळावी अशी आमची अपेक्षा आहे. आजकालच्या पुस्तकांच्या पीडीएफ फायली मिळणं सोपं आहे, पण जुन्या पुस्तकांच्या फायली मिळणं कठीण असू शकेल. त्यासाठी वेगळं काम करावं लागेल. ईबुक करण्यासाठी आम्ही लेखकाकडून पाचशे रुपये फी म्हणून घेतो. लेखकाकडे लिखाणाचे हक्क आहेत, हेही यामुळे कळतं. ईबुकचे हक्क आताच सुरु झालेत. लेखकाच्या

प्रकाशकाशी झालेल्या करारात वेगळा उल्लेख नसेल तर पुस्तकाचे ईहक हे लेखकाकडे असायला हवेत. एरवीही, लिखाणावर लेखकाचाच तर हक्क असतो. जुन्या पुस्तकांकडे आम्ही आता आता वळायला लागलोय. भविष्यात तशी डिजिटायझेशनची यंत्रणाही उभारावी लागणारच आहे. एक आणखी गोष्ट सांगतो. लेखकाने ईबुक आम्हाला दिल्यानंतर, त्याला आम्ही एक वेगळा आयडी देतो, ज्याचा वापर करून त्याला आपल्या पुस्तकाच्या किती प्रती विकल्या गेल्या याचा मागोवा घेता येतो. आमचा व्यवहार स्वच्छ आहे. या ईबुकच्या किमती छापील पुस्तकापेक्षा पंचवीस ते पन्नास टक्क्यांनी तरी कमी असतात. आणि लेखकाला ६० टक्के रॉयलटी अन् आम्हाला ४० टक्के असा व्यवहार आम्ही करतो. यंदा आम्ही दिवाळी अंकही ईस्वरूपात देऊ केले होते. या योजनेला चांगलाच प्रतिसाद लाभला. आता काही नियतकालिकंही आमच्या साईटवर येणार आहेत. बहुतेक दैनिक यापूर्वीच आली आहेत. रोज बातम्यांचे अपडेट आम्ही नोंद केलेल्या सदस्यांना पाठवतच असतो.

ललित

मार्च २०११

ज्येष्ठ साहित्यिक आणि समीक्षक
ज्ञानेश्वर नाडकर्णी यांच्यावरील
विशेष लेख
श्री. रामदास भटकळ
श्रीमती प्रफुल्ला डहाणूकर

पुस्तक छापील स्वरूपात प्रकाशित न होताही ईबुक प्रसिद्ध करता का? ईबुकच्या व्यवसाया-बहुलची साधारण आकडेवारी काय आहे?

थोडक्यात सांगायचं तर, आजवर आम्ही २५ हजार पुस्तक प्रतींची ऑनलाईन विक्री केली आहे. आणि ईबुक्स प्रसिद्ध केली आहेत. त्याव्यतिरिक्त पाच स्वतंत्र, म्हणजे केवळ ईबुक्स प्रसिद्ध केली आहेत. ईबुकमध्ये अंशतः किंवा संपूर्ण ऑडिओ-व्हिडिओ स्वरूपातही पुस्तक देता येत. नरेंद्र जाधव यांचं ‘भयशून्य चित्त जेथ...’ हे पुस्तक अंशतः ऑडिओ स्वरूपात आम्ही दिलंय. चाळीस कविता या रूपात आहेत. योगेश सोमण यांच्या एकांकिका करतोय. बरेच लेखक ईबुकमध्ये येण्यास उत्सुक आहेत. अलीकडे विश्वास पाटील यांची सारी पुस्तकं ईबुकमध्ये येत आहेत शिवाय संमेलनात बरेच लेखक भेटले होते. ईबुक मराठीत नक्कीच लोकप्रिय होणार आहे, मला तर याबाबत शंकाच नाही. इतर भाषांमध्येही आम्ही जातोय. हिंदी, गुजरातीतून विचारणा झालीच आहे. आता बंगालीकडूनही नुकताच प्रतिसाद मिळाला आहे.

ग्लोबल मराठी डॉट कॉमबद्दल आणखी काय सांगाल? साईटला कसा प्रतिसाद आहे?

उत्तम. अनिवासी मराठी भारतीयांसाठी एक मोठं व्यासपीठच यामुळे उपलब्ध झालंय. त्यावर मराठी मंडळांची माहिती एकत्र मिळते. तरुणांना आवडेल असं त्याचं स्वरूप आहे. विविध उपक्रम जगभर पोचतात. महिलांसाठी वेगळी सदरं, उपक्रम आहेत. ब्लॉगलेखक आपले ब्लॉग या साईटशी जोडू शकतात. त्यावर मराठी विकिपेडिया ठरेल असा विश्वकोश तयार करण्याचं माझं स्वप्न आहे. पुस्तकांचा परिचय करून देणारे लेखही आम्ही प्रसिद्ध करतो, त्यामुळे वाचकाला पुस्तकांची माहिती होते. त्याला पुस्तक स्वरूपात बघताही येत. जसं दुकानात आपण पुस्तकं चाळतो तसाच प्रकार. मराठी बिझिनेस फोरमही आम्ही सुरु केलाय. बरंच अजून करायचं आहे. हळू हळू ते सारं प्रत्यक्षात उतरेल असा मला विश्वास आहे.

मराठीला जागतिक स्तरावर एक वेगळी ओळख देण्याचा ध्यास घेऊन काम करणाऱ्या मंदार

जोगळेकरांना आपल्या कामाच्या यशाबद्दल पूर्ण खात्री आहे. त्यांच्या या क्षेत्रातील ज्ञान व प्रावीण्यामुळे आलेला आत्मविश्वास त्यांच्या बोलण्यातून जाणवत होता. आपली मुळं न विसरता अमेरिकेसारख्या देशातही यश संपादन करता येतं हे त्यांनी सिद्धच केलं आहे.

आपल्या मुलांना मराठी भाषेची आणि संस्कृतीची ओळख व्हावी या इच्छेतून त्यांनी गेल्या काही वर्षांपासून फिलाडेल्फियात मराठी शाळाही चालवली आहे. दर रविवारी तीन तास ही शाळा भरते. सहा ते पंधरा या व्योगटातली मुलं यात असतात. सहा वर्षांचा एक अभ्यासक्रमच यासाठी तयार केला आहे. एक यत्ता दोन वर्ष चालते. एक तास भाषा, नंतर संस्कृतीविषयक उपक्रम चालतात. आता मराठीबोराच हिंदी, गुजराती आणि तेलुगू शाळाही सुरु केली आहे. पहिला भाषेचा तास स्वतंत्र आणि बाकीचे एकत्र घेतले जातात. देश सोडला तरी देशापासून नवीन पिढी तुदू नये यासाठी मनापासून प्रयत्न केले जातात.

जाता जाता एक किस्सा मंदार यांनी सांगितला. त्यांचा भाऊ पुण्यात राहतो. त्याच्या मुलासोबत मंदारची मुलगी फोनवर गप्पा मारत असते. तिला ‘सकाळ’-मधील चिंदू ही व्यंगचित्र मालिका खूप आवडते. पुण्यातल्या तिच्या भावालाही आवडते. पण तो इंग्रजी माध्यमात शिकत असल्याने त्याला मराठी तसं वाचता येत नाही. मंदारची मुलगी त्याला मग ‘सकाळ’मधलं चिंदू वाचून दाखवते आणि दोघेही त्याचा आनंद लुटतात. इथल्या मुलांच्या आणि त्यापेक्षाही जास्त पालकांच्या मनोवृत्तीवर बोट ठेवणारा हा प्रसंग पुरेसा बोलका आहे. त्यापासून आपण काही शिकणार की नाही हा खरा प्रश्न आहे.

□

(मंदार जोगळेकर : बुकगंगा, १६, सावली, पानमळा, ऑफ सिंहगड रोड, पुणे-४११०३०. टेलि.-०२०-२४३२१०४२
Email ... bookganga@myvishwa.com)

(श्रीमती नंदिनी आत्मसिद्ध : सी-३, गुलमोहर सोसायटी, महापालिका वसाहत, दा. ग. महाजनी पथ, शिवडी, मुंबई-४०००१५. दूरध्वनी : २४१३५८६४
(Email ... nandini.atma@gmail.com, nandini_atmasidh@rediffmail.com)